

Sljedećeg jutra Dorn biciklom odlazi ravno u kafić. Sjeda za stol za kojim je bila sjedila Jasmina i naručuje kavu. Uzima *Volkskrant*, čita naslove i odmah prelazi na književni podlistak, ali ne nalazi ništa što bi ga zanimalo. Prognoza vremena nagovještava rano ljeto.

Jasminin dolazak, nešto kasnije, potvrđuje njegove slutnje da ona ovdje redovito, možda svakodnevno, pije kavu i čita novine. Opet je sama. Pogled joj pada na njega, sjedi za njenim stolom. On je promotri, ona spušta pogled i sjeda dva stola dalje. Stol između njih također je slobodan. Naručuje kavu. Ustaje, prilazi njegovom stolu i pita može li uzeti novine. On potvrdno kimne. Postalo mu je vruće, ali čini mu se da nije pocrvenio. Ona govori bez stranog akcenta.

Tu i tamo pogleda sa strane, u njenom smjeru. Ona nesmetano čita novine. Ne osvrće se na žamor u kafiću. Dornu smeta buka: glazba je za nijansu preglasna, aparat za kavu ne prestaje šuštati, a nije li mu se i djevojka za barom značajno nasmiješila kada se malo prije osvrnuo čuvši je kako lupajući o rub metalne kutije prazni ručku sa starom kavom? Punašna, plavuša, koža joj je masna kao u kakvog ložača, pušta paru svome stroju.

Jasmina naručuje još jednu kavu. Primijetio je da pažljivo čita književni podlistak. Nekad je prevodila. Je li se uspjela vratiti u taj život? Nekad je voljela čitati, prati li još uvijek književna zbivanja? Da ne pobudi sumnjičavost odlučio je ovoga puta otići prvi. Prolazeći pokraj nje ne uputi joj pogled. Za to je još prerano. Strpljenja, Dorn. Prešla je dugačak put da bi stigla ovamo.

Pogled pri odlasku upućuje joj sljedećeg dana, i opet dan poslije. Počinje ju i pozdravljati, kratkim, ali jasnim i glasnim "hej". Jasmina Jagoda prvi put mu odgovara smeteno kimnuvši glavom, drugi put osmjehom. Djevojka za barom izaziva ga već potpuno besramno.

Idućeg dana, u ponedjeljak, kafić je zatvoren i Dorn dvaput biciklom prolazi kroz Tweede van Swinckelstraat, jednom ujutro i jednom popodne. Ujutro nema nikoga, popodne iz kuće broj 88 izlazi plavuša s djetetom na rukama. Jackie, susjeda iz prizemlja.

Utorak ujutro odluči krenuti kasnije. Ona je već tamo. Na svu sreću, za barom stoji neki mladić, nema one masne djevojke. Ali i on mu već počinje ići na živce. Nekakav budući umjetnik, ambicije su mu očito daleko izvan kafića. Vidi se to po njegovoj kosi, po kretnjama, a jasno se osjeća i po mlakoj kavi.

Jasmina mu kimne glavom. On je pozdravlja i sjeda za susjedni stol. Prvi dio novina leži pred njom na stolu. Pita je smije li se poslužiti. Ona potvrdno kimne, već je pročitala, kaže.

Ne, nikakav strani akcent. Piju svaki svoju kavu i čitaju novine. Nakon desetak minuta ona ustaje i daje mu drugi dio novina. A on je nije bio ništa pitao. Nakon što je platila na baru, pozdravlja ga u prolazu. On joj se nasmiješi. Je li se i ona nasmiješila? Nije dobro vidio, ali čini mu se da jest.

U međuvremenu je stekao prilično jasan dojam o njenim očima i njenom licu, posljednjim prazninama u njegovoj predodžbi. Oči su joj smeđe i blage. Neupadljive. Koža lica je ponešto blijeda, možda zbog pušenja, možda zbog lošeg svjetla. To je lice tipično za one krajeve, lice koje na amsterdamski život gleda kroz koprenu čuđenja. Iz tog drugog grada, te druge zemlje, tog drugog vremena, gdje su žene bile ženstvenije, ali istovremeno i muževnije, promatraju njene oči ovaj kafić, ovaj grad.

Dornu se čini da se vrlo brižljivo dotjeruje. Nokti, obrve, trepavice. Danas je obukla haljinu. Crnu. Teško je može zamisliti da hoda pod ruku s Nerminom u onoj njegovoj iznošenoj kožnoj jakni.

Sljedećeg jutra on dolazi prvi i odmah po njenom ulasku, dok se još vidljivo nećka gdje da sjedne, nudi joj kavu. Nakon trenutka čuđenja ona se nasmiješi.

'Vrlo ste ljubazni.'

Ovoga puta primjećuje strani akcent: neznatnu, ali nesumnjivu tvrdoću pri izgovoru glasa "r". Ne pita ju odakle je.

'Slobodno reci *ti*.'

Za barom je opet ona djevojka. Izgleda da se prevario, ne pokazuje nikakvo posebno zanimanje za Dorna. Jasmina kima glavom, preći će na *ti*.

Piju kavu u nelagodnoj tišini. Je li za njegov stol sjela samo iz pristojnosti? Nudi ga cigaretama. Dunhill, crvenozlatna kutija. Pale cigarete i puše. Između njih na stolu leže današnje novine. Gurka ih pred nju. Ona uzima prvi dio, s novostima, pravi se da malo razmišlja te mu pruža drugi dio, s osvrtima, sportom i vremenom. On se mršti. Ona se smije.

Tako bi moglo biti svakog novog jutra njegova života, njihova života, maštao je Dorn nakon što je otišla i za sobom ostavila samo dva opuška u pepeljari.

Kad je sljedećeg dana, u četvrtak, Dorn došao u kafić, ona je već bila sjedila. Namjerno je došao malo kasnije. Sada mu ona nudi da sjedne za njen stol i pruža mu novine. Iz svoje torbe vadi novine za sebe.

'Koja slučajnost,' kaže on, 'zar si Bosanka?'

'Kako znaš?'

On pokazuje na novine, svjestan da je prenaglio. Sad mora reći što je on. Tko je on.

'Ja sam prevodilac,' kaže. '*Prevodim*,' kaže na bosanskom.

'Šta prevodiš?' uzvratila ona. Kao da nije nimalo iznenađena što slučajni znanac iz kafića govori njen jezik.

'Egona Hirša.'

Razdragano se nasmiješi. Naravno, poznate su joj Hirševe pjesme. Dok je studirala bila je članica redakcije studentskih novina. Tada je Hirš bio kulturna ličnost. 'Hirš je bio drugačiji od ostalih, shvaćaš? Putovao je, bio je posvuda. Nije bio nikakav nacionalist. Nije bio primitivan.'

Dorn je odigrao svoj glavni adut. Začudo, to joj nije dovoljno za nastavak razgovora. Opet uzima svoje novine i čita dalje. Puši cigaretu i na trenutak ga znatiželjno pogleda. Ali ništa ne pita.

On vadi nekakav papir iz džepa. Ispis zadnje verzije njegova prijevoda 'Ljeto u Mostu 1925'.

'Ovo mi je omiljena Hirševa pjesma,' kaže i pruži joj papir. Ona ga uzima i čita. Gleda joj usne kako se miču. U iščekivanju joj promatra lice.

'Nije mi ništa posebno. Zbog nizozemskog.' Vratila mu papir. Međutim, u strahu da ga nije povrijedila brzo nadoda: 'Mislim, ne mogu dobro ocijeniti.'

Povukla je dobar dim, duboko uvukla, polagano ispuhala i rekla da joj se ta pjesma nikad nije posebno sviđala. Ima u njoj previše politike. Ona ne voli politiku. Njena omiljena Hirševa pjesma je '*Milovanje obzora*'. Je li zna za to? On kimne potvrdno. Ona se pokušava prisjetiti stihova. Predaje se, bilo je nešto s trešnjama u zavičaju, sa crvenim koraljem na dnu mora kod Sumatre. Kad govori svojim jezikom glas joj je puniji i dublji. Više uopće ne oklijeva, bez pol muke povezuje rečenice.

Nekada je i ona znala ponešto prevesti, kaže, ali više to ne radi. Uglavnom s njemačkog. Kako da prevodi ovdje u Nizozemskoj? Ovo joj nije materinski jezik. Diploma joj ovdje nikad nije priznata, a socijalna služba prisiljava je da prihvati bilo kakav posao. To je mogla dosta dugo izbjegavati uz pomoć svog liječnika opće prakse. Ali na kraju je morala

pristati na neki tečaj. Sad uči za tetu u vrtiću. Još malo pa mora krenuti, tečaj počinje u jedanaest. Tri puta tjedno. Do četiri popodne. Pogledala je na sat i ustala.

Nakon što je otišla on još dugo ostaje sjediti. Po prvi put usuđuje se prepustiti maštarenju. Prvi koraci su učinjeni. Ruku na srce, put bi mogao biti dug, ali prvi koraci su, dakle, učinjeni. Nešto ga ipak tišti. On je želi, ali kako da joj ispriča za Nermina? Da je poznavao njenog bivšeg dragog i tako došao na njen trag? Naravno, bilo bi prekrasno kad bi i nju i sebe mogao ostaviti u uvjerenju da ih je spojio slučaj, zajednička sklonost istom kafiću (ima ih sigurno pet, šest prije parka u istoj ulici). Samo, hoće li ona zaista vjerovati da svoju sreću mogu zahvaliti blagonaklonoj, svemogućoj ruci providnosti?

Prije nego što učini sljedeći korak mora s njom porazgovarati.

32

Nermin odozgo promatra Manhattan. Nakon gotovo godinu i pol dana službe kod Mr. Lugosija još uvijek nitko ne zna za njegovu prošlost. Njegov poslodavac leži iza njega, u metalnom spremniku koji podsjeća na antikno ronilačko odijelo. Svako popodne u tri sata Mr. Lugosi ulazi u taj spremnik s kisikom da bi pročistio pluća od manhattanskog zraka. *For Manhattan is a blessing to the soul, but a curse to the body.* Ispušni plinovi. Vonj hrane. To je vrijeme kad on, Norman, kako ga je Mr. Lugosi prekrstio, ima slobodno. Od sedam sati ujutro do, često, duboko u noć mora trčkarati i skakati kako bi zadovoljio hirove svog gazde, a ujedno i dobročinitelja otkako mu je otvorio mogućnost dobivanja *green card*. Mr. Lugosi ima dovoljno veza za tako što.

Između tri i četiri popodne Nermin je slobodan čovjek i tada uglavnom stoji ovdje pred prozorom. Gotovo da i ne vidi nepregledno prostranstvo koje se ovdje, s pedeset i devetog, predzadnjeg, kata, pruža pred njim. On ovdje razmišlja.

Prošloga se tjedna na jednom prijemu sudario s Jack Nicholsonom. Iako živi na zapadnoj obali, Mr. Nicholson je stalan gost Mr. Lugosija. Ali na tom prijemu glumac nije prepoznao batlera. Od jedne se zvijezde ne može ni očekivati da zapamti ime, pa čak ni izgled kućnoga sluge svoga prijatelja ili znanca. Ali psiće u Nerminovim rukama je Mr. Nicholson ipak prepoznao. Porgy i Bess, par japanskih terijera, brat i sestra. Pomilovao ih je po glavicama, što im očito nije bilo po volji. Mr. Nicholson im je potepao *cute little fuckers* i pitao gdje mu je prijatelj, *that Hungarian bloodsucker*.

Nermin je promrmljao da je Mr. Lugosi otišao po piće te se žurno udaljio budući da je osjetio kako mu je ruka u kojoj drži Bess postala vlažna. Njena mokraća, koja se zna pjeniti poput šampanjca, prodrila je već kroz rukav njegovog kaputića, a kad se Bess popiški, na Porgyja se ne treba dugo čekati.

Nermin je pričekao da se beštije ispišaju i iskenjaju koliko god mogu, očistio im je prkna dječjim maramicama i odlučio prešutjeti ovaj slučaj Mr. Lugosiju. Mr. Lugosi nije imao lak karakter. Izgrdio bi ga i ukorio što je opet psiće nahranio sirovim mesom.

'Fish, Norman, they are Japanese dogs, so they need fish!'

Da, riba, nikako ne meso, od toga dobiju gliste, i proljev. A južno voće im izaziva nadražaj na povraćanje, osim ako nije prskano. U samoposluživanju Deli's ima uvijek svježeg voća. Zimi mandarine, kruške i jabuke, a ljeti mango, ananas i jagode. Iako se sve može dobiti kroz cijelu godinu, Mr. Lugosi pruža psićima privid godišnjih doba. A kod japanskog dobavljača hrane dobiju sushi. I nedjeljom ujutro palačinke s *maple sirupom*.

Onda, naravno, slijedi temeljito čišćenje zuba. Pogotovo Porgyju često smrdi iz gubice, a ako Mr. Lugosi nešto mrzi, onda je to neugodan zadah. Tako je i Nermina pretplatilo na cijelu seriju tretmana kod svog vlastitog zubara. To mu u ratama oduzima od plaće.

Kutnjaci su izvađeni, nastale praznine popunjene su implantatima, tamne plombe zamijenjene su snježnobijelima, onaj kosi sjekutić je ispravljen, a i na desnim se solidno poradilo tako da sluga sad konačno može pristojno posluživati u salonu kad dođu gosti.

Mr. Lugosi plaća i Nerminovu članarinu za *gym*, na prvom katu nebodera. Njegov se imućni mecena sâm ne bavi sportom, ali važno mu je da se njegov batler svakodnevno podvrgne drilu *personal trainera*. Taj Dieter, bivši gimnastički trener iz DDR-a, dijeli Nermina s još desetak drugih batlera, slugu, pratilaca i pratilja koji također žive u ovom neboderu. Oni mehanički izvode što im trener kaže.

Dieter je svakome pojedinačno odredio dijete. Nije to loše jer na popodnevним šetnjama s Porgy i Bess uvijek pojede barem jedan hamburger ili hot dog. A kad ujutro izvodi pse, onako gladan nakon teretane, redovito se odazove zamamnom zovu *great American breakfasta*, kojem ne odolijeva, priča se, ni predsjednik ove zemlje. Pita od jabuka za pse, a njemu još palačinke i brdo voća.

Sklop okolnosti pobrinuo se da sada nasuprot njemu u staklu prozora stoji jedna kolosalna pojava. Široka ramena i debeli vrat. Kosa je duža, ravna i sjajna, možda je poprimila pomalo umjetnički izgled. To novo tijelo pristaje mu jednako loše kao i ovaj novi život.

Mr. Lugosi vodi neobično intenzivan društveni život, a njegovi psići ga na rukama kućnog slugu prate gotovo svuda. Nedavno je prisustvovao otvorenju restorana 8^{1/2} ovdje na uglu. Nermin je živio u zabludi da je lokal nazvan po Felinnijevom filmu, pretencioznoj artistskoj tvorevini koja mu nije ništa posebno značila. Međutim, ime restorana upućivalo je na mjesto gdje se nalazi, pola kata ispod razine ulice. Bilo je ovdje i filmskih zvijezda. Glumica koja se proslavila u ulozi Shakespearove muze krenula je glamurozno niz stepenice upravo kad je Nermin sa svoja dva Japanska terijera potrčao gore prema zahodu. Jedan rukav mu je opet bio moker i jednostavno nije imao vremena da tamo, na crvenim baršunom presvučenim stepenicama, zastane pri susretu s nekim poznatim; prije deset godina takav bi ga susret zaokupljao još tjednima. Kad je u Mostu radio kao statist, uzbudio bi se već i pri pojavi trećerazredne starlete koja jedva da je uspjela nastupiti u kakvoj mini seriji na televiziji. A sada je to dio posla. On glumi ovaj život, i to mu pada sve teže. Glumi od rane zore do kasno u noć, radi zatupljujući posao, kao što je nekad njegov otac, činovnik pri poljoprivrednoj inspekciji, svakoga jutra napuštao kuću da bi se premoren vraćao uvečer.

I u takvim prigodama, kad se na krilima rajskih vjetrova smjenjuju zvijezde jedna za drugom, on je zauzet sa svojom ulogom koja nije uvijek jednostavna. Mr. Lugosi očekuje da psići uvijek budu u blizini, ali Nermin ne smije ni u jednom trenutku smetati. Ponekad je to čisti balet. Tada se on pažljivo plešući kreće za svojim dobročiniteljem, po zapovijedi pruža ruke s psićima, i ponovo ih povlači kad završi anegdota u kojoj psići statiraju. To se ne događa uvijek u istom trenutku. Katkad dobije od Mr. Lugosija jasan znak: pucne prstima iza leđa ili se na brzinu okrene i dobrohotno mu kimne glavom.

Jutros mu je ljutito dao do znanja da bi već polako i sam mogao zaključiti kada treba učiniti jedan korak naprijed, a kad jedan natrag.

Mnogi znanci Mr. Lugosija imaju batlera poput Nermina. Tim kolegama iz ceha skutonoša treba zahvaliti da je tako brzo naučio finese svoga posla. Tu je John, krhki *gay* sa Srednjeg zapada koji danonoćno kaska za jednim imućnim odvjetnikom, a vjerojatno mu stoji na usluzi i pri njegovim seksualnim prohtjevima. Juan iz Perua, koji želi postati dizajner unutarnje arhitekture, u iščekivanju ostvarenja tog svog sna briše prašinu s namještaja jedne pomalo ocvale glumice koja je u sedamdesetima glumila u nekoliko serija - je li glumila i u filmovima? Marek iz Poljske je još mlad momak, s nevjerojatnim udvorničkim sposobnostima. Carmen iz Roga Afrike je prava ukrasna ribica koja pliva u Chablisu,

Chardonnayu i Pouilly-Fuméu, ali s udicom u ustima. Odakle god dolazili i kakvi im god bili snovi ili strahovi, jedno im je zajedničko. Plahovito izvršavaju upute svojih krotitelja koji ih pucnjevima biča podsjećaju na dobar ukus, uslugu i diskreciju. Svi oni trčkaraju od restorana do restorana, od frizerskog salona do trgovine cipela, a usput još brzo do prodavaonice delikatesa jer je kućna dostava opet nešto zaboravila isporučiti. Od Tiffanyja do New York Health and Racket Cluba, ili u Chechnyan Tea Room, omiljeno mjesto Mr. Lugosija.

To je ovdje u prizemlju. Tu on prima svoje goste kad mu se ne da razmišljati kojeg bi dostavljača trebao angažirati jer sačuvaj bože da gostima posluži dvaput isto. '*L'enfer, c'est l'ennui, mon cher Norman.*' Ovdje on također hvata nova poznanstva, ljude koji mu još nisu znanci, znance koji još nisu prijatelji, ali koji pokazuju određene sposobnosti sudeći po snazi ličnosti, sjaju imetka ili jednostavno zato što o njima kolaju zanimljive priče pa im je ime na svačijim ustima. Ako Mr. Lugosi gaji i najmanje sumnje da netko takav, nov u društvu, još ne zna o njemu sve bitne pojedinosti, pozove ga da ovdje u Chechnyan Tea Roomu s njim i njegovim psima uživa u odmjerenim i lako probavljivim anegdotama o tome kako je on, Mr. Lugosi postao ovakvim fenomenom.

'*Just imagine, 1979, Central Park, prekrasan jesenji dan, između dva sastanka šecem na svježem zraku. S rukama u džepovima vučem noge po otpalom lišću. Toga sam jutro zaradio grdnu lovu, a sve upućuje na to da ću popodne taj iznos moći i podvostručiti. Ali, što je ovo! Listovi mi ostaju na potplatu! Šutnem nogom u zrak, ali listovi ostaju zalijepljeni. It is just disgusting!* Pseće govno na mojim ručno izrađenim cipelama. Od ljeta 1975. svake mi sezone avionom dostavljaju jedan par iz Firence. Tamo, u jednoj pokrajnjoj ulici, u postolarskoj radnji stoje na polici dva drvena kalupa, jedan po odljevu moga lijevoga, drugi po odljevu moga desnoga stopala. Izvukao sam maramicu iz džepa i počeo čistiti cipelu. Ne sjećam se više je li to bila lijeva ili desna noga.'

Na tom mjestu Mr. Lugosi se zaustavlja da bi malo umovao o zamkama za pamćenje. U međuvremenu stižu šampanjac i *blini*. Nastavak slijedi: '*I nearly puked!* Ali dok sam tamo stajao trudeći se da ne povratim, shvatio sam da može i drukčije. 99,9 posto ljudi na svijetu briše cipele kad stane u govno, ali ja ne. *Not me. You don't have to do this*, rekao sam sâm sebi. To je bila prekretnica u mom životu. Nikakva burza. Nikakav uspjeh moje knjige *The Art of Stock Broking*, već upravo taj trenutak u parku kada sam odlučio da jednostavno nastavim hodati. Zviždukao sam neku pjesmicu, a kod izlaza iz parka izuo sam cipele, ostavio ih na zidu i u čarapama otišao kući. U roku od dva tjedne stigla su tri nova para iz Firence. U međuvremenu sam bio u *Najkicama. Freedom is a state of mind.*'

Na Nermina je, kad ju je prvi put čuo, ova priča ostavila potreban dojam. Njegov gazda je tada završio s napomenom kako je ubrzo nakon toga uzeo svog prvog kućnog slugu, Hoia, koji je na brodu s izbjeglicama došao iz Vijetnama. Čovjek nije imao oko ni mali prst, ali kuhao je fantastično. Mr. Lugosi ponekad u šali priupita Nermina bi li mu skuhao neki *real Bosnian dish*. Ali Nermin ne zna kuhati. *Norman can't cook.*

Tišinu koja zavlada nakon anegdote o psećem govnu Mr. Lugosi ne prekida dok god mu ne postave pitanje ima li on kakve veze s Belom Lugosijem. Tada Mr. Lugosi uvijek duboko uzdahne i jednom promrmlja da mu je unuk, drugi put da mu je *cousin*. U svom djetinjstvu, Bela je već bio starac, oslovljavao ga je s *uncle*.

U proizvoljnom redosljedu niže se još nekoliko anegdota. U međuvremenu Mr. Lugosi pucne prstima, što je znak za invaziju raznoraznih poslastica.

U Prvom svjetskom ratu vidio je *uncle Bela*, vojnik austrijske vojske, kako je jedan suborac pogođen gelerom granate. Potrčao je, pognut, kroz rov do svog druga i pružio mu prvu pomoć. Spasio mu je život. U tom trenutku pala je granata na mjesto gdje je maločas sâm sjedio. Sada Mr. Lugosi dolazi do filozofske poente ove anegdote: '*In Europe chance*

only reveals to you how insignificant you are.' Onda zastane razmišljajući, kao da pouku koja slijedi nije izrekao već stotinu puta: *'In the United States, well, this is different.'*

Kako se toči šampanjac, tako i odnos između Mr. Lugosia i njegovog famoznog prezimenjaka postaje bliskiji.

'My dear grandpapa was a commie in his early days! Can you believe that?'

Nerminov poslodavac podiže obje ruke u vis i oponaša hollywoodskog vampira. Smije se od srca.

'U Mađarskoj se 1919. odvijala komunistička revolucija u kojoj je i djed sudjelovao. Nakon što je stvar propala, našao se na listi za odstrel koju je sastavila nova vlada. Pobjegao je u Beč. *Poor bastard!* Nikad nećeš pogoditi što je vidio kad je gledao kroz prozor zadnjeg vlaka iz Budimpešte? Za komandama aviona koji je u niskom letu prelijetao grad vidio je komunističkog vođu! Čovjek komu se toliko divio i za koga je bio voljan dati svoj život, uhvatio je kurs ravno za Moskvu. Natovaren draguljima.'

Mr. Lugosi približio je čašu usnama.

'Politika je kurva. Uvijek i svuda. Pitaj mog batlera Normana. On je iz Bosne.

Norman, wouldn't you agree that politics suck?'

'Yes, Mr. Lugosi.'

'Yes what?'

'Yes. It suck.'

Mr. Lugosi je vrhunski zabavljač.

Preveo: Radovan Lučić